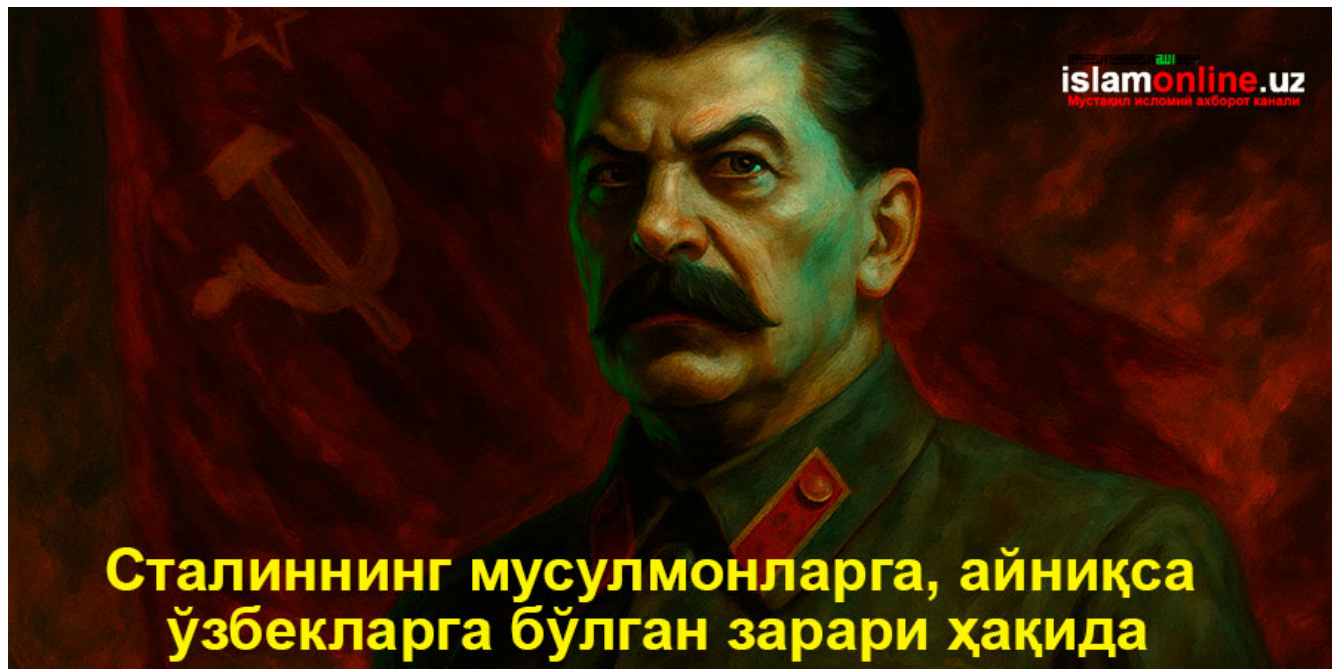

Иосиф Виссарионович Сталин (1878–1953) Совет Иттифоқи тарихида энг бахсли ва трагик шахслардан бири ҳисобланади. Унинг сиёсати нафакат умумиттифок микёсида, балки миллий республикалар, жумладан Ўзбекистон ва мусулмон дунёси учун ҳам катта изтироблар келтирди. Мустамлакачилик сиёсатини давом эттирган ҳолда, Қофир Сталин Марказий Осиёдаги мусулмон халқларнинг сиёсий, диний ва маънавий ҳаётини каттик назорат остига олди, айниқса ўзбек зиёлилари ва диний элитага катта зарба берди.

Диний ҳаётга зарба

Масжид ва мадрасаларнинг ёпилиши

Сталин даврида бутун СССР бўйлаб динни “опиум” сифатида талкин қилиш сиёсат даражасига кўтарилди. Ўзбекистонда минглаб масжид ва мадрасалар ёпилди, кўплари омборхона ёки клубга айлантирилди.

Уламоларнинг катагон қилиниши

1930-йилларда диний уламолар, шайх ва имомлар “қалдирғочлар” сифатида қамалди, ўлдирилди ёки Сибирга ҳибсга юборилди. Бу эса авлодлар ўртасида диний мероснинг узилишига олиб келди.

Миллий зиёлиларга зарба

Жадидчилик ҳаракатини йўқотиш

Миллатни уйғотиш ва ислох қилиш йўлида ҳаракат қилган жадид зиёлилари (Фитрат, Чўлпон, Абдулла Қодирий, Файзулла Хўжаев ва бошқалар) даҳрий Сталиннинг катагон сиёсати қурбони бўлди. Улар “миллатчи”, “халқ душмани” деган тўхматлар билан отиб ташланди.

Илмий ва маданий ривожланишнинг тўхташи

Миллий кадрларнинг йўқ қилиниши натижасида Ўзбекистонда маданий ва илмий тараккиётда катта узилиш юз берди. Миллий тафаккурда кўрқув ва иккиюзламачилик урчиди.

Иқтисодий ва ижтимоий зарар

Коллективлаштириш ва қишлоқ хўжалигига зарба

1930-йилларда амалга оширилган коллективлаштириш сиёсати ўзбек дехконларини ердан маҳрум қилди. Минтақада сунъий очарчилик ҳолатлари қузатилди.

Пахта монополияси

Ўзбекистон Сталин сиёсатида “пахта плантацияси”га айлантирилди. Бу иқтисодий бирёқламалик келгусида ҳам экологик ва ижтимоий муаммоларнинг асосини қўйди.

Сиёсий репрессиялар

Катагон йиллари (1937–1938)

Ўзбекистонда минглаб одамлар “шпиён”, “миллатчи”, “террорист” сифатида қамалди ёки отилди. Улар орасида уламолар, зиёлилар ва оддий халқ вакиллари ҳам бор эди.

Исломий ва миллий меросга нисбатан таъкиб

Миллий меросни ўрганиш тақиқланди, исломий китоблар мусодара қилинди. Қуръон ва ҳадислар қўчириб ўқиш жиноят ҳисобланди.

Ўзок муддатли оқибатлар

- Миллий хотиранинг йўқотилиши.
- Диний мероснинг узилиши.
- Жамиятда кўрқув ва итоат психологиясининг шаклланиши.
- Ўзбек зиёлилар авлоди узилиши натижасида маданий ва илмий тараккиётнинг кечикиши.
- Иқтисодий бирёқламалик (пахтага қарамлик) ва экологик фожеаларга замин тайёрланиши.

Сталин сиёсати мусулмон халқларига, айникса ўзбекларга катта зарар етказди. Унинг диктатураси нафакат диний ва миллий меросни йўқотди, балки халқ онгида қўрқув ва итоатчилик рухиятини шакллантирди. Бугунги кунда ҳам Сталин даврининг излари миллий хотирада чуқур сакланиб қолган.

Абу Муслим
(профессор, сиёсий таҳлилчи)